

ЗМІНА РАНІШЕ ПОВІДОМЛЕНОЇ ПІДОЗРИ: ПРОБЛЕМИ НАЛЕЖНОЇ ПРАВОВОЇ ПРОЦЕДУРИ ТА НЕПРИПУСТИМІСТЬ ЗЛОВЖИВАННЯ ПРАВОМ

CHANGE OF A PREVIOUSLY NOTIFIED SUSPECT: PROBLEMS OF DUE LEGAL PROCEDURE AND INACCEPTABILITY OF ABUSE OF RIGHTS

Капліна О.В., д.ю.н., професорка,
завідувачка кафедри кримінального процесу

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Незважаючи на десятирічну практику застосування КПК України, в ньому є інститути, які, попри їх постійну потребуваність правозастосовною практикою, увагу наукової спільноти, залишаються спірними, містять норми, що характеризуються правовою невизначеністю, й досі не мають одноманітного тлумачення, що іноді детермінується різним баченням їх сутності учасниками кримінального провадження, що виконують протилежні кримінальні процесуальні функції. Інститут підозри у кримінальному провадженні належить саме до таких інститутів. Треба відмітити, що в науці кримінального процесу вчені вже розробили певні підходи до розуміння сутності підозри, її ознак, етапів формування, про що свідчать непоодинокі дослідження в тому числі й на дисертаційному рівні. Втім багато питань, які пов'язані з процесуальними аспектами повідомлення особи про підозру й досі не знайшли свого вирішення.

Доволі лапідарне нормативне регулювання процедури повідомлення про нову підозру призводить до правової невизначеності, відсутності єдності правозастосування та наявності неформальних практик, які не відповідають вимогам чинного законодавства та призводять до порушення прав та законних інтересів осіб щодо яких здійснюється обвинувальна діяльність.

В статті розглядаються доктринальні та практичні проблеми, які виникають під час усвідомлення правозастосовниками змісту ст. 279 Кримінального процесуального кодексу України, яка унормовує зміну повідомлення про підозру, синтезування типових помилок, які існують в правозастосуванні, їх оцінка та здійснення спроби знаходження шляхів усунення. Результатом проведеного дослідження стало окреслення стану наукової розробки інституту повідомлення про підозру та зміни підозри у кримінальному провадженні; з'ясування значення інституту підозри для кримінального провадження; визначення позитивних моментів доктринального характеру, які пов'язані з консенсусом вчених стосовно певних аспектів правового змісту розглядуваного інституту кримінального процесуального права; узагальнення правозастосовної практики щодо зміни підозри у кримінальному провадженні; виокремлення проблемних моментів, які призводять до відсутності єдності правозастосування та причини їх виникнення та визначення перспективних напрямів вдосконалення чинного кримінального законодавства, які сприятимуть усуненню дефектів законодавства та практики його застосування.

Ключові слова: кримінальне провадження, повідомлення про підозру, зміна раніше повідомленої підозри, інститут підозри у кримінальному провадженні, належна правова процедура зміни підозри, неприпустимість зловживання правом, тлумачення норм кримінального процесуального права.

Despite the ten-year practice of applying the Criminal Procedure Code of Ukraine, there are institutions, which, despite their constant demand by law enforcement practice, scientific community, remain controversial, contain norms characterized by legal uncertainty, and still do not have a uniform interpretation, which is sometimes determined by different visions of their entities by participants in criminal proceedings performing opposing criminal procedural functions. The institute of suspicion in criminal proceedings belongs to such institutes. It should be noted that in the science of the criminal procedure, scholars have already developed certain approaches to understanding the essence of suspicion, its signs, stages of formation, as evidenced by numerous studies, including at the dissertation level. However, many issues related to the procedural aspects of notifying a person of suspicion have not yet been resolved.

The rather lapidary normative regulation of the procedure for notification of a new suspicion leads to legal uncertainty, lack of unity of law enforcement and the presence of informal practices that do not meet the requirements of the current legislation and lead to a violation of the rights and legitimate interests of the persons against whom prosecution is carried out.

The article examines the doctrinal and practical problems that arise when law enforcement officers apply Art. 279 of the Criminal Procedure Code of Ukraine, which regulates the change of the notice of suspicion, to summarize the typical errors that exist in law enforcement, their assessment and an attempt to find ways to eliminate them. The result of the conducted research was an outline of the state of scientific development of the institute of the notice of suspicion and the change of suspicion in criminal proceedings; clarification of the significance of the institution of suspicion for criminal proceedings; identification of positive points of a doctrinal nature, which are related to the consensus of scientists regarding certain aspects of the legal content of the institution of criminal procedural law under consideration; generalization of law enforcement practice regarding the change of suspicion in criminal proceedings; identifying problematic points that lead to the lack of unity of law enforcement and the reasons for their occurrence, and determining promising directions for improving the current criminal legislation, which will contribute to the elimination of defects in the legislation and the practice of its application.

Key words: criminal proceedings, notification of suspicion, change of previously notified suspicion, institution of suspicion in criminal proceedings, proper legal procedure for change of suspicion, inadmissibility of abuse of rights, interpretation of norms of criminal procedural law.

Незважаючи на десятирічну практику застосування Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України, КПК) [1], в ньому є інститути, які, попри їх постійну потребуваність правозастосовною практикою, увагу наукової спільноти, залишаються спірними, містять норми, що характеризуються правовою невизначеністю, й досі не мають одноманітного тлумачення, що іноді детермінується різним баченням їх сутності учасниками кримінального провадження, що виконують полярні кримінальні процесуальні функції. До таких інститутів, зокрема, належить інститут підозри у кримінальному провадженні. Слід із задоволенням відмітити, що в науці кримінального процесу вчені вже розробили певні підходи до розуміння сутності підозри, її ознак, етапів формування. У доктрині кримінального процесу до розкриття правової природи підозри

та практичних основ здійснення повідомлення про підозру зверталися в своїх дослідженнях як відомі вітчизняні науковці, так і молоді дослідники. Достатньо згадати дисертації на здобуття наукового ступеня кандидат юридичних наук (доктор філософії) таких вчених, як Фараон О.В. «Повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення» (2016 р.); Холондович І.І. «Підстави та процесуальний порядок оскарження повідомлення про підозру» (2019 р.); Кримчук С.Г. «Теоретико-правові та прикладні основи здійснення повідомлення про підозру в кримінальному провадженні» (2020 р.); Лаврова В.В. «Повідомлення про підозру в контексті принципу верховенства права» (2021 р.). До різних аспектів, які пов'язані із розглядуваним інститутом зверталися в своїх дослідженнях Іващенко О.В. «Інформування учасників кримінального провадження»

(2013 р.); Маслюк О.В. «Процесуальна діяльність захисника зі спростування підозри (обвинувачення)» (2017 р.); Мельниченко А.В. «Забезпечення прав особи на досудовому розслідуванні» (2018 р.); Нагорнюк-Данилюк О.О. «Спеціальне кримінальне провадження в кримінальному процесі України» (2016 р.); Свириденко С.В. «Досудове розслідування у кримінальному провадженні щодо осіб, які користуються недоторканністю» (2018 р.); Слюсарчук Х.Р. «Стандарти доказування у кримінальному провадженні» (2017 р.); Шевчишен А.В. «Проблеми доказування стороною обвинувачення у досудовому розслідуванні корупційних злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг» (2019 р.); Максименко Н.В. «Підозра у кримінальному процесі України» (2021 р.) тощо.

Втім багато питань, які пов'язані з процесуальними аспектами повідомлення особи про підозру й досі не знайшли свого вирішення. Це стосується, зокрема, підходів до визначення поняття «підозра» та його співвідношення з поняттям «повідомлення про підозру»; усвідомлення сутності такого оцінного поняття, як «обгрунтована підозра» та його співвідношення з поняттям «розумна підозра»; процесуального порядку вручення письмового повідомлення про підозру; усвідомлення правового значення терміну «письмова підозра», його співвідношення з поняттями «підозра» та «повідомлення про підозру», а також вирішення питання про доцільність запровадження терміну «письмова підозра», оскільки це породжує правову полісемию, а протилежного поняття «усна підозра» чи «усне повідомлення про підозру» не існує; підходів стосовно процесуального порядку оскарження повідомлення про підозру, та багато інших.

Також одним з проблемних питань практичного характеру є питання зміни раніше повідомленої підозри. Узагальнення практики демонструє відсутність єдності у тлумаченні ст. 279 КПК правозастосовниками та ще більш складну та неоднозначну практику її застосування. Отже, метою статті є звернення до доктринальних та практичних проблем, які виникають під час усвідомлення правозастосовниками змісту ст. 279 КПК України, яка унормовує зміну раніше повідомленої підозри, синтезування типових помилок, які існують в правозастосованні, їх оцінка та здійснення спроби знаходження шляхів усунення.

Проведене дослідження та досягнення поставлених завдань стало можливим завдяки системі методів наукового пізнання, які використовувалися в комплексі. Зокрема, використовувався комплекс загальнофілософських, загальнонаукових і спеціальних методів. Що стосується загальнофілософських методів, то, перш за все, для проведення дослідження був затребуваним діалектичний метод, за допомогою якого проблема зміни повідомлення про підозру розглянута комплексно в її системному зв'язку з правозастосовною практикою, значенням інституту підозри для суспільства в цілому, адже він є механізмом, з якого починається притягнення до кримінальної відповідальності особи, яка вчинила кримінальне правопорушення. Серед загальнонаукових методів дослідження основними використаними методами був системний аналіз і синтез. Зміна повідомлення про підозру розглядається в статті з точки зору усвідомлення комплексності інституту підозри у кримінальному провадженні, що дало змогу ґрунтовно осмислити зв'язок повідомлення про підозру та зміну підозри у випадках, коли відпала частина фактичних обставин, змінена кваліфікація тощо. Також із загальнонаукових методів дослідження було використано категоріальний аналіз (для розгляду питання про відсутність у КПК України низки дефініцій понять, які мають допомогти перебороти прогаленість нормативного регулювання). Зі спеціальних методів наукового пізнання було застосовано метод контент-аналізу (для загального огляду проблем зміни повідомлення про підозру), формально-

юридичний метод (був використаний під час тлумачення ст. 279 КПК); логіко-юридичний метод був в нагоді при розгляді питань практики застосування ст. 279 КПК.

1. Загальне поняття підозри та доктринальний консенсус. Вчені, характеризуючи загальну сутність підозри, вже дійшли майже одностайного висновку, що це обгрунтоване припущення слідчого та/або прокурора про причетність особи до вчинення кримінального правопорушення, яке формалізовано в повідомленні про підозру та повинно бути перевірено з метою спростування або підтвердження [див. 2, с. 354].

Повідомлення про підозру, враховуючи чинне нормативне регулювання, розглядається науковцями та практиками в двох аспектах – як процесуальна діяльність та як процесуальний документ. Повідомлення про підозру в першому аспекті – це процесуальна діяльність, зміст якої полягає у складанні слідчим або прокурором письмового повідомлення про підозру, його врученні особі відповідно до статей 276-279 КПК та роз'ясненні суті підозри, а також прав підозрюваного.

Значення повідомлення особи про підозру полягає в тому, що: 1) підозра - це перше офіційне обгрунтоване припущення, попередній висновок про причетність конкретної особи до вчинення кримінального правопорушення; 2) з моменту повідомлення особи про підозру починається притягнення її до кримінальної відповідальності (кримінальна відповідальність настає з моменту набрання законної сили обвинувальним вироком суду); 3) з дня повідомлення особі про підозру досудове розслідування злочину повинно бути закінчено протягом двох місяців; кримінального проступку – протягом одного місяця (ч. 3 ст. 219). Разом з тим цей строк може бути продовжений відповідно до ч. 4 ст. 219 у порядку, передбаченому параграфом 4 глави 24 КПК; 4) після складання повідомлення про підозру визначаються загальні напрями подальшого розслідування, відповідно до яких підозра повинна бути перевірена та спростована або трансформована в обвинувачення – твердження про вчинення певною особою діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність; 5) у кримінальному провадженні з моменту повідомлення про підозру з'являється центральна процесуальна фігура, новий його учасник – підозрюваний, який стає суб'єктом права на захист (з чим пов'язується виникнення функції захисту) і набуває процесуальних прав, передбачених у законі (ст. 42 КПК); 6) розширюються повноваження слідчого по застосуванню щодо підозрюваного заходів забезпечення кримінального провадження; 7) з моменту повідомлення особи про підозру можуть ініціюватися укладення угод про примирення або про визнання винуватості (статті 468, 469 КПК) [див. 2, с. 355].

Аналіз проблемних питань, що виникають під час тлумачення норм, що входять до глави 22 КПК, дає підстави констатувати, що інститут повідомлення про підозру є чи не найбільш затребуваним та чи не найбільш спірним серед науковців та практиків. Це повною мірою стосується й зміни підозри на стадії досудового розслідування.

2. Проблеми зміни підозри. Чинний КПК містить доволі лапідарне нормативне регулювання цієї процесуальної дії. Відповідно до ст. 279 КПК «у випадку виникнення підстав для повідомлення про нову підозру або зміну раніше повідомленої підозри слідчий, прокурор зобов'язаний виконати дії, передбачені ст. 278 КПК. Якщо повідомлення про підозру здійснив прокурор, повідомити про нову підозру або змінити раніше повідомлену підозру має право виключно прокурор» [1].

Законодавець передбачає два випадки, коли слідчий, прокурор повинні виконати дії, що передбачені ст. 278 КПК, а саме коли виникли підстави: 1) для повідомлення про нову підозру, та 2) якщо необхідно змінити раніше повідомлену підозру. Дві зазначені підстави для повідомлення про підозру, на наш погляд, розрізняються

тим, що повідомлення про «нову підозру» має місце у випадках, коли одна особа вчинила новий злочин, не пов'язаний єдиною фабулою із тим, стосовно якого особа вже була повідомлена про підозру, та який має самостійну юридичну кваліфікацію.

Якщо необхідно змінити раніше повідомлену підозру, то така ситуація можлива в наступних випадках: 1) у зв'язку зі зміною фактичних обставин кримінального правопорушення, щодо якого відомості були внесені до Єдиного реєстру досудових розслідувань, доповнення новими епізодами злочинної діяльності, або навпаки, коли частина епізодів не була підтверджена, причому така зміна може бути як пов'язана зі зміною кваліфікації, так і не призводить до зміни кваліфікації; 2) у зв'язку з необхідністю перекваліфікації дій особи без зміни фактичних обставин кримінального провадження.

КПК, використовуючи поняття «фактичні обставини кримінального правопорушення» (п. 1 ч. 1 ст. 184, п. 3 ч. 1 ст. 190, п. 6 ч. 1 ст. 277, п. 4 ч. 1 ст. 287, п. 5 ч. 2 ст. 291, ч. 1 ст. 338), не містить роз'яснень стосовно кола обставин, які входять до правового змісту цього поняття. Втім його обсяг має важливе значення, оскільки від цього залежить необхідність зміни повідомлення про підозру та виконання дій, передбачених ст. 278 КПК. Крім того, відповідно до вимог п. 6 ч. 1 ст. 277 КПК у письмовому повідомленні про підозру міститься *стилий* виклад фактичних обставин кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється особа (*розрядка автора – О.К.*). Проте, як відомо, з моменту повідомлення про підозру з'являється центральна процесуальна фігура, новий його учасник – підозрюваний, який стає суб'єктом права на захист (з чим пов'язується виникнення функції захисту) і набуває процесуальних прав, передбачених у законі (ст. 42 КПК). Для підозрюваного кожний епізод, зазначений у повідомленні про підозру, має важливе значення, оскільки пов'язаний з правовою кваліфікацією та впливає на побудову лінії захисту.

Стаття 91 КПК містить перелік обставин, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні. По суті, зазначена стаття містить перелік фактів та обставин, що мають матеріально-правове, процесуально-правове та цивільно-правове значення. Не вдаючись до детального аналізу наведених обставин, можна зазначити, що для формування предмета підозри, пріоритет, перш за все, мають юридично значущі фактичні обставини, які впливають на юридичну кваліфікацію злочинного діяння. Власне, ними може бути й обмежений зміст підозри, та саме зміна цих обставин, повинна тягти за собою зміну раніше повідомленої підозри.

Правова невизначеність, що має місце у нормативній конструкції ст. 279 КПК, породжує відсутність єдності правозастосовної практики, що виражається зокрема, у назві відповідного процесуального документу. Так, слідчі складають: «повідомлення про заміну раніше повідомленої підозри»; «повідомлення про зміну раніше повідомленої підозри»; «повідомлення про зміну підозри»; «повідомлення про зміну повідомлення про підозру»; «повідомлення про нову підозру» в тому випадку, коли фактично йдеться про «повідомлення про зміну повідомлення про підозру» або «повідомлення про зміну раніше повідомленої підозри», як це впливає з буквального тлумачення ст. 279 КПК. Причому під час оскарження зазначених процесуальних документів слідчі судді негативно реагують на термінологічну невідповідність назви процесуального документа вимогам ст. 279 КПК та подекуди відмовляють у розгляді скарг [див. 3].

Слід наголосити, що зміна повідомлення про підозру будь-яким іншим процесуальним документом, ніж той, що передбачений у ст. 279 КПК, не передбачена. Зокрема, 18.06.2018 р. старший слідчий Центрального ВП ГУНП в Донецькій області вніс до ЄРДР відомості про вчинення певною особою злочину, передбаченого ч. 1 ст. 122 КК.

Наступного дня після відкриття кримінального провадження постановою слідчого була змінена попередня правова кваліфікація на ч. 2 ст. 296 КК України. При цьому, змінюючи попередню правову кваліфікацію у кримінальному провадженні, слідчий в постанові вказав події, за якими відомості до ЄРДР не вносились, змінивши таким чином фактичні обставини кримінального правопорушення. Причому слідчий суддя, розглядаючи скаргу адвоката на такі дії слідчого, вказав, що в такий спосіб була усунута технічна помилка та відмовив у задоволенні скарги адвоката. Аналізуючи наведену ситуацію слід визнати правильною позицію колегії суддів судової палати з розгляду кримінальних справ та справ про адміністративні правопорушення Донецького апеляційного суду, яка зазначила, що «доводи слідчого судді суду першої інстанції з цього приводу, а саме те, що при складанні повідомлення про підозру було допущено технічну помилку, яку було виправлено постановою слідчого, не можуть вважатися законними та обґрунтованими, оскільки положеннями діючого КПК України, не передбачений порядок виправлення технічних помилок або описок на стадії досудового слідства». Колегія суддів зазначила, що «порядок внесення змін в раніше повідомлену підозру встановлений ст. 279 КПК... зміна раніше повідомленої підозри здійснюється не шляхом прийняття постанов про усунення помилок, а шляхом прийняття процесуального рішення про зміну раніше повідомленої підозри». Суд апеляційної інстанції зазначив, що постанови про «зміну попередньої правової кваліфікації» та «про уточнення даних посадової особи» не охоплюються кримінальним процесуальним законом взагалі, а тому є незаконними [4].

В практичній діяльності також виникають ситуації, коли захисник вимагає скасувати «раніше повідомлену підозру» після її зміни відповідно до вимог ст. 279 КПК України [5]. Втім, на наш погляд, такий підхід обумовлений прагматичними пересторогами захисника та неправильним тлумаченням стороною захисту ст. 279 КПК України, якою не передбачено обов'язку щодо скасування раніше повідомленої підозри. При зміні повідомлення про підозру, «стара» становиться юридично нікчемною, такою, що не має правового значення.

Також у правозастосовній практиці непоодинокими є випадки буквального тлумачення положень п. 10 ч. 1 ст. 303 КПК. Зокрема, відповідно до вимог законодавства на досудовому провадженні може бути оскаржене «повідомлення слідчого, прокурора про підозру після спливу...двох місяців з дня повідомлення особі про підозру у вчиненні злочину...». Це положення законодавства призводять до негативної судової практики, коли слідчі судді відмовляють адвокатам у відкритті провадження. Зокрема, ухвалою слідчого судді Ленінського районного суду м. Харкова від 08 липня 2019 року відмовлено у відкритті провадження за скаргою ОСОБА_2, ОСОБА_3 в інтересах ОСОБА_1 на рішення (дії) старшого слідчого СВ Холодногірського ВП ГУНП в Харківській області Сорочіної А.М. про скасування повідомлення про зміну раніше повідомленої підозри від 06.05.2019 року у кримінальному провадженні № 42018221090000338 від 17.12.2018 року. Причому, «приймаючи рішення про відмову у відкритті провадження за даною скаргою, суд першої інстанції виходив з того, що вимоги захисників... про скасування повідомлення про зміну раніше повідомленої підозри від 06.05.2019 року не узгоджуються із положеннями ч. 1 ст. 303 КПК України, оскільки оскарження такого процесуального рішення слідчого, про яке вказують захисники, не передбачене цією правовою нормою. Тому, підстави для оскарження повідомлення про зміну раніше повідомленої підозри від 06.05.2019 року у даному кримінальному провадженні відсутні». В цьому контексті видається правильною правова позиція колегії суддів судової палати з розгляду кримінальних справ Харківського апеляційного суду, яка в ухвалі зазначила, що «на процедуру зміни раніше

повідомленої підозри поширюються положення, які регулюють складення та здійснення повідомлення про підозру особі вперше і процесуальні дії та рішення, які здійснюються у зв'язку з повідомленням про підозру, в тому числі і її зміни можуть бути оскаржені до слідчого судді... скарга на повідомлення про зміну раніше повідомленої підозри фактично стосується оскарження повідомлення про підозру, тому має бути прийнята до розгляду по суті слідчим суддею за відсутності інших процесуальних перешкод» [6].

Також слідчі в деяких випадках намагаються в одному процесуальному документі повідомити особу про нову підозру та змінити раніше повідомлену підозру щодо однієї особи. Практика щодо законності такого міксування є різною. Уявляється, що об'єднання двох зазначених процесуальних рішень не відповідає вимогам закону, може призвести до плутанини, оскільки в одному процесуальному документі містяться два злочини, не пов'язані загальною фабулою, які внесені до ЄРДР під різними нормами. Проблеми можуть виникнути під час оскарження одного з двох повідомлень.

Наведене дає підстави зробити висновок про нагальну необхідність вдосконалення чинного кримінального процесуального законодавства в тому числі й норм, що регулюють процесуальний порядок зміни повідомлення про підозру, спрямування правозастосовної практики на дотримання вимог кримінального процесуального закону, та забезпечення єдності судової практики в державі.

Уявляється, що у випадку зміни відповідний документ повинен мати назву «Повідомлення про зміну раніше повідомленої підозри» або «Зміна повідомлення про підозру», що випливає зі змісту ст. 279 КПК, та складатися відповідно до вимог ст. 277 КПК. Водночас слід наголосити, що повідомлення за своєю змістовною структурою повинно бути узагальненим, тобто містити не лише дані про доповнення первинної підозри. Слідчий та прокурор мають пам'ятати, що процесуальне значення з моменту складання та вручення повідомлення про підозру має тільки нове повідомлення про зміну раніше повідомленої підозри. Отже, у ньому слід відобразити факт повідомлення про первинну підозру із зазначенням дати, вказати зміст підозри, правову кваліфікацію кримінального правопорушення, статтю (частину статті) закону України про кримінальну відповідальність, вказати, які нові фактичні обставини були встановлені досудовим розслідуванням (їх стислий виклад), мотиви зміни підозри та зміст нової підозри.

Увагу слід також звернути на вимогу кримінального процесуального закону щодо суб'єкта, який здійснює зміну підозри. Якщо первинне повідомлення зробив слідчий, то змінити підозру може як слідчий, так і прокурор. Якщо повідомлення про підозру здійснив прокурор, повідомити про нову підозру або змінити раніше повідомлену підозру має право тільки прокурор.

Дата і час повідомлення про нову підозру, правова кваліфікація, яка змінюється у новому повідомленні про підозру, із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність повинні бути невідкладно внесені слідчим, прокурором до ЄРДР.

Висновки:

1. Незважаючи на десятирічну практику застосування КПК України, в ньому є інститути, які, попри їх

постійну потребуваність правозастосовною практикою, увагу наукової спільноти, залишаються спірними, містять норми, що характеризуються правовою невизначеністю, й досі не мають одноманітного тлумачення, що іноді детермінується різним баченням їх сутності учасниками кримінального провадження, що виконують полярні кримінальні процесуальні функції. Інститут підозри у кримінальному провадженні належить саме до таких інститутів. Треба відмітити, що в науці кримінального процесу вчені вже розробили певні підходи до розуміння сутності підозри, її ознак, етапів формування, про що свідчать непоодинокі дослідження в тому числі й на дисертаційному рівні. Втім багато питань, які пов'язані з процесуальними аспектами повідомлення особи про підозру й досі не знайшли свого вирішення.

Повідомлення про підозру, враховуючи чинне нормативне регулювання, розглядається науковцями та практиками в двох аспектах – як процесуальна діяльність та як процесуальний документ. Повідомлення про підозру в першому аспекті – це процесуальна діяльність, зміст якої полягає у складанні слідчим або прокурором письмового повідомлення про підозру, його врученні особі відповідно до статей 276-279 КПК та роз'ясненні суті підозри, а також прав підозрюваного.

2. Доволі лапідарне нормативне регулювання процедури повідомлення про нову підозру призводить до правової невизначеності, відсутності єдності правозастосування та наявності неформальних практик, які не відповідають вимогам чинного законодавства.

3. Враховуючи чинне нормативне регулювання слід негативно сприйняти практику правозастосовників, які замість «повідомлення про зміну раніше повідомленої підозри» складають такі процесуальні документи, як «повідомлення про заміну раніше повідомленої підозри»; «повідомлення про зміну підозри»; «повідомлення про зміну повідомленої підозри»; «повідомлення про нову підозру» тощо. Тим більш неприйнятним є складання з посиланням на ст. 279 КПК України «постанови про зміну попередньої правової кваліфікації» та постанову «про уточнення даних посадової особи».

4. Скасування попередньої підозри закон не потребує, адже після її зміни попередній процесуальний документ становиться юридично нікчемним.

5. Неприпустимим є повідомлення особи про зміну раніше повідомленої підозри та про нову підозру в одному процесуальному документі, тим більш, якщо відомості про вчинення злочину щодо якого особа повідомляється про підозру перший раз не були внесені до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Таку практику слід розглядати як істотне порушення вимог кримінального процесуального закону та прав та законних інтересів осіб, які повідомляються про підозру.

5. Повідомлення про зміну раніше повідомленої підозри також може бути оскаржено. На це повідомлення розповсюджується положення п. 10 ч. 1 ст. 303 КПК України. Скарга на повідомлення про зміну раніше повідомленої підозри фактично стосується оскарження повідомлення про підозру, тому має бути прийнята до розгляду по суті слідчим суддею за відсутності інших процесуальних перешкод.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кримінальний процесуальний кодекс України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/ed20230205#Text>
2. Кримінальний процес : підручник / [О.В. Капліна, О.Г. Шило, В.М. Трофименко, та інші.] ; за заг. Ред. О.В. Капліної, О.Г. Шило. – Харків : Право, 2018.
3. Ухвала Роменського міськрайонного суду Сумської області від 01.03.2019 р., справа № 585/5286/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/80205739> (дата звернення: 26.10.2022)
4. Ухвала колегія суддів судової палати з розгляду кримінальних справ та справ про адміністративні правопорушення Донецького апеляційного суду від 15.03.2019 р., справа № № 263/11808/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/80554339> (дата звернення: 24.10.2022)
5. Ухвала Першотравневого районного суду м. Чернівці від 14.07.2015 р., у справі № 725/3655/15-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/55758531> (дата звернення: 26.10.2022)
6. Ухвала колегія суддів судової палати з розгляду кримінальних справ Харківського апеляційного суду від 22.07.2019 р. № 642/1417/19 (1-к/642/2640/19). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/83507249> (дата звернення: 25.10.2022)